

KAMU MALİYESİ FİNAL NOTLARIM

Devletin gelirleri;

- Vergiler
- Vergi Vb. gelirleri – Harçlar, Resimler, Şerefiyeler, Parafiskal Gelirler
- Senyoraj
- Mülk ve Teşebbüs
- Kamu Cezaları
- Bağış ve yardımlar

1-) VERGİ

Devlet ve vergilenme yetkisine sahip kamu kuruluşları mal ve hizmetleri finanse etmek için ve sosyoekonomik vergi alır. Kişilerden **KARŞILIKSIZ, ZORUNLU ve NİHAİ** olarak aldığı **para tutarıdır**

2-) HARÇLAR

Belli bir hizmetin sunulması karşılığında kamu kuruluşlarından alınan bedeldir.

Özel bir KARŞILIKLI, ZORUNLU DEĞİL

3-) RESİMLER (izin)

Bir işin yapılmasına **izin verilmesi** karşılığında alınan bedeldir. Yerel yönetimlerin gelir kaynağıdır.

4-) Şerefiyeler ve Harcamalara Katılma Payı (Değerlenme)

İmar faaliyetleri karşılığında mülklerin bedelinde artış olduğunda aldıkları bedeldir.

Eğer bedel hizmetin maliyeti ile ilişkili olmazsa şerefiyedir.

Hizmetin maliyetini karşılamak için alınıyorsa **Harcamalara Katılma Payı** olur.

ŞEREFİYELER, ZORUNLU VE KARŞILIKSIZDIR. VERGİLER GİBİ.

5-) PARAFİSKAL GELİRLER

Kamu ya da yarı kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşların sunmuş oldukları hizmetler karşılığında alınan bedel.

Örneğin;

Sosyal güvenlik kurumu işçi ve işveren tarafından **ödenen pirimler**.

ZORUNLU, KARŞILIKLI

6-) SENYORAJ GELİRLERİ

Para basma devletin egemenliğinin göstergesidir. Merkez bankasına aittir.

Develasyon, yabancı paralar karşılığında ülkenin parasının değer kaybetmesi. Develasyon öncesi altın ve döviz rezervi ülke parası cinsinden değerinden büyüktür ve öncesi-sonrası farkı kadar gelir elde eder.

Dövizle Ödenecek Dış Borçlar: develasyon sonrasında dış borçların ülke parası cinsinden değeri > develasyon öncesi dış borçların ülke parası cinsinden değeri.

7-) Mülk ve Teşebbüs Gelirleri

Devletin mülklerinin çoğu donmuş değerlerdir yani para değeri yoktur.

8-) Para Cezaları

9-) Bağış ve Yardımlar

VERGİYE İLİŞKİN KAVRAMLAR

1-) Vergi k.

2-) Mükellefiyet (Yükümlülük)

Verginin kanunlardan doğan ödevlerin tamamı.

- A) Maddi vergi yükümlülüğü: Verginin para olarak ödenecek kısmı.
- B) Şekli Vergi Yükümlülüğü: Verginin şeklen ödenmesi; Beyanname tutma, defter tutma vb.

Yükümlülüğün genişletilmesi ya da daraltılması;

- a- Dar mükellefiyet: Kişinin sadece ülke sınırları içerisinde elde ettiği gelirin vergisi (ÜLKE SINIRLARI DAR)
- b- Genişletilebilir mükellefiyet: Ortaklaşa sorumluluk ve zincirleme sorumluluk içerir.
 - a- Ortaklaşa Sorumluluk: Yaptıkları ve yapacakları ödemelerden vergi kesilmesi zorunlu olanların vergiyi ödemesi 1-2 kişi anlamı taşıyor
 - b- Zincirleme Sorumluluk: Bir verginin ödenmesinin çok fazla kişi sorumlu olması. (Üretimden tüketime herkes vergiye tabi)

3-) MÜKELLEF

Vergiye ilişkin ödevleri kendi nam ve hesabına yatıran kişidir.

Kanuni mükellef: Kanuni olarak vergiye ilişkin ödevleri kendi nam ve hesabına yatıran kişiye denir.

Vergi Sorumlusu: Vergiye ilişkin ödevleri başkasının nam ve hesabına yatıran sorumlu kişidir.

Not: **Nihai yükümlü:** Vergide vergiyi ödeyen son nihai kişidir (KDV ödeyen tüketici)

4-) VERGİNİN TARHI (Hesaplanması)

Kendi içinde 4'e ayrılan bir sistemi vardır;

A) Normal Tarh: Yükümlünün vergiyi kendisinin hesaplamasıdır.

B) İkmalen Tarh: Yükümlü beyannamesini vermiştir. Ama eksik beyanda bulunduğu için eksik bildirilen kısım üzerinden yeniden vergi hesaplaması yapılmasıdır. (İKMAL SÖZ KONUSU!!)

C) Re'sen Tarh: Yükümlü beyanname vermemiştir kayıt dışı çalışıyordur. Defter, kayıt ve belgelere tespiti mümkün olmayabilir.

D) İdareci Tarh: Yükümlünün vergi idaresi tarafından belirlenen tarihlerde verginin belirli **matrah ve oranlar üzerinden hesaplanması işlemidir.**

5-) VERGİNİN TARİFESİ

Matraha uygulanan ölçütler bütünüdür.

Vergi tarifesi oranları 3'e ayrılır!

- a- Artan Oranlı: Gelir dilimi arttıkça o dilimdeki verginin oranının yükseldiği tarifiedir.
- b- Azalan Oranlı: Gelir arttıkça verginin gelir içerisindeki payının azaldığı orandır.
- c- Sabit (Düz) Oranlı: Vergiye ilişkin tek bir oran olduğu için gelirdeki değişikliklere tepki vermemektedir.

Vergi Oranı = Vergi BORCU / MATRAH

6-) TEBLİGAT İŞLEMİ

Vergiye ilişkin hükümlerin konularının yazıyla bildirmesi. Bildiren kişi; Ceza sorumlusu-Kanuni yükümlü

- a- Posta Aracılığıyla Tebliğ
- b- Memur Aracılığıyla Tebliğ

- c- İlanen Tebliğ
- d- Tekâlif Cetvelleri (Nüfusun az olduğu zamanlarda uygulandı)

7-) Tahakkuk İşlemi (Kesinleşme)

Tarh ve tebliğ edilen verginin ödenecek aşamaya gelmesidir.

ÖDENDİĞİ AŞAMA TAHAKKUK İŞLEMİDİR!!!

8-) Verginin Tahsili (Tahsilat İşlemi)

Verginin kanuna uygun olarak ödenmesidir. Pul ve bandore aracılığıyla tahsilat yapılabilir.

- a- İLTİZAM: Devlet vergisini peşin alarak tahsil eder. Vergi toplama hakkının belirli bir bedel karşılığında belirli kişilere verilmesidir. Devredilen kişiye **MÜLTEZİM** denir.
Vergi toplama hakkını verme işlemi: İLTİZAM verdiği kişiye: MÜLTEZİM
- b- İhale: Devlet, toplayacağı vergiden **en az pay almayı kabul eden** kişiye vergiyi tahsilat yetkisi verir.
- c- Halk Temsilcileriyle Tahsilat: O yörenin ileri gelenlerinden kurul oluşturulur ve bu kurul aracılığıyla vergi toplanır. (Yörenin Oluşturduğu Kurul)

V. FONKSİYONLARI – İnfö

Mali Amaç (Fiskal)

Kamu mal ve hizmetlerini finanse etmek için ve verginin sadece devlete gelir sağlaması için alınmasını gerektiğini savunan **klasik maliyeci ve iktisatçıların savunmasıdır.**

Mali Olmayan (Ekstra Fiskal)

Devlete gelir sağlama dışındaki çeşitli alanlardaki düzenleyici ve yönlendirici yönünü ifade eder.

Yani EKONOMİK ve SOSYAL amaçlı.

V. İlişkin Sorunlar

1. Objektif:

Ödenen V. / Gelir (Gelir + & Vergi Yüğü -)

2. Subjektif:

Ödenen verginin bireyin gelirinde meydana getirdiğı azalışın birey tarafından bilinme derecesidir.

Bölgesel vergi yüğü:

Bölgenin ödediğı vergi / Gelir (GSMH, MG, SMH)

Sektörel Vergi Yüğü:

Sektörün Ödediğı Vergi / Gelir

→ Bireyin vergi yükünden kurtulmak için gösterdiği tepkiler;

1-) Verginin Yansıması: r

Bireyin ödemiş olduğu vergiyi fiyat mekanizmasından yararlanarak bir başka bireyin üzerine transfer etmesi.

Özellikler:

1-Vergiyi ödemiş olmalı 2- Verginin vurgusu (yükümlü hoşnutsuzluğu) 3- Devretme ve yayılma 4- Yerleşme

Türler: **İleriye-Geriye doğru yansıtma**, Kanuni-İktisadi Y., Mutlak- **Diferansiyel Yansıtma** olarak 3'e ayrılır

- İleriye doğru yansıtma: Ödemiş olduğu vergiyi kendisinden sonrakine kitleme
- Geriye doğru yansıtma: Vergiyi kendisinden öncekine kitleme,
- Kanuni yansıtma, yansıtma kanun koruyucunun öngördüğü şekilde gerçekleşir
- İktisadi yansıtma, yansıtma olayı iktisadi koşullara bağlı gerçekleşir.
- Mutlak yansıtma, vergi oranındaki artışın gelir dağılımını nasıl etkilediğini gösterir.
- Diferansiyel yansıtma, bir verginin başka bir verginin yerine geçmesinde gelir dağılıma etkisini gösterir.

Yansıtmayı Belirleyen Faktörler:

1-) Arz ve Talebin Esnekliği

Talebin fiyata karşı gösterdiği değişim **talep esnekliğidir.**

Esnek talep (vergi yansıtılmaz), **Elastik olmayan Taleptir.**

2-) Vergilendirilen Malın Türü

Zorunlu mallar, üzerine konulan vergiler kolay yansıtılır. Lüks malları vergilendirmek zordur.

3-) Verginin Türü

Harcama vergisinde yansıtma daha kolaydır.

4-) Verginin oranı

Yüksek verginin yansıtılması zordur.

5- Piyasanın Türü

Serbest piyasa, tekelci piyasa, oligopol piyasalarda yansıma kolay değildir.

6- **Devletin vergiyi** büyük bir zaman boşluğu olmadan harcaması gerekir. Kısa bir zamanda yansıtma daha kolaydır.

3-) Verginin Amortismanı

Bir malın sermaye değeri ya da irade üzerine konulan vergi. Bir tur geriye yansıma olayı meydana getirilerek malın sermaye değerinin düşmesine yol açar.

-Malın Fiyatının düşürülmesi yoluyla gerçekleştirilir

-Vergi, malın şu anki sahipleri üzerinedir.

-Az çok iktisadi koşullardan bağımsızdır.

4-) Kapitalizasyon İşlemi

Bir malın sermaye değerinin üzerindeki verginin kaldırılmasıyla malın fiyatının yükseltilmesi işlemidir.

5-) Aylaklığı Tercih Etmek

Çalışmanın maliyeti yükselirse aylaklığın maliyeti düşer.

VERGİLEMEDE ADALET İLKESİ

Yatay Adalet: Aynı durumda olanların aynı şekilde vergilendirilmesi.

Dikey Adalet: Farklı durumda olanların farklı şekilde vergilendirilmesi.

Ceza Adaleti: Denetim ve cezaların adaletli bir şekilde yapılmasını söyler.

Prosedürel Adalet: Verginin uygulanmasına ilişkin adalet kavramıdır.

-Vergi idaresi yükümlüye karşı kibar, nazik ve saygılı davranmalı.

-Yükümlüye doğru ve güvenilir bilgi verilmesi. DOĞRULUK VE SAYGI ESASLI.

Dağıtım adaleti: Toplumda gelir ve vergiyi adaletli bir şekilde dağıtılmasına denir.

Objektif: yatay dikey

Subjektif: prosedürel adalet, dağıtım adaleti

MALİ VERGİLEME İLKELERİ

1-) Vergilemede Verimlilik İlkesi:

Vergilerin kamu harcamalarına yeterli olmasıdır.

2-) Vergilemede Esneklik İlkesi(herşeye hazırlıklı olma ani artışlara yani): müdahale etme / etmeme(otomotiv esneklik)

Kamu harcamalarının normal artış trendinin dışında meydana gelen ani artışları da karşılayabilecek esnekliğe sahip olmasıdır. Yani her şeye hazırlıklı anlamında**

a-) Otomotiv esneklik: otomotiv esneklik vergi sistemine müdahale etmeden vergi sisteminin içermiş olduğu mekanizmaların karşılanabilmesidir. *Artan Oranlı Vergiler* yer almalıdır.

b-) Müdahaleli Esneklik: Ani artışları sağlamak için vergi mekanizmalarının yetersiz olması durumunda devletin müdahale edip vergi yükünü arttırma şeklinde ilerlemesidir.

+ yeni vergi kanunları eklenebilir – İstisna, indirim ve muafiyetlerde sınırlama getirir.

DOLAYSIZ VERGİLER

Gelir Vergisi – Kurumlar Vergisi

Gelir Vergisi:

Gelir Vergisi, gerçek kişilerin kazanç ve iradeleri üzerinden atanan vergilerdir ve düz oranlıdır.

Gelir kavramı 2'ye ayrılır; Mali anlamda ve İktisadi anlamda

Mali anlamda: gelir kavramını belirlemek için 2 teori var;

a-Kaynak Teorisi: Gelirin az çok düzenli olarak elde edilmesi şartı vardır. (gelir elde edilmeli)

Hatırlarsan; Emek-ücret, Sermaye-kar, Girişimci-rant, Doğal Kaynak-toprak

Bunlar **üretim faktörleridir**. Giderler ve amortismanların düşürülmesi gerekir. Bireyin öz tüketimi de dahil edilir.

Servetinde meydana gelen her türlü artış + kişinin harcamaları.

Gelir kavramı Türk Vergi sisteminde belirlenmesi:

Gelirin konusu: Bir gerçek kişinin bir takvim yılı içerisinde elde etmiş olduğu kazanç ve iratların **safi tutarıdır**. 1- Ücret 2- Tic. Kazanç 3. Zirai Kazanç 4. SMK 5. Gayri Menkul Sermaye İr. – Menkul Sermaye İr. **6. Sair kazanç ve iratlar**

!!Sadece sair kazanç ve iratlar SAFİ ARTIŞ TEORİSİDİR. ONUN DIŞINDAKİLER KAYNAK TEORİSİ!!

Ücret: Sadece emeğimizden gelir elde ettiğimiz.

Kazanç: Emek + Sermaye

İrad: Sadece sermayemizden gelir elde etme.

GELİR VERGİLENDİRİLMESİ

1-) Sediler Gelir Vergileri

Her bir gelir kaynağının ayrı ayrı ele alınmasıdır.

*Bir kaynaktaki zarar diğer kaynaktan düşürülmez

-Eğer kişinin gelirlerin toplamı belirli oranı aşıyorsa bu kişiden **ARTAN ORANLI** olarak ek vergi alınır.

*Objektif **alt yapı**, Subjektif **üst yapı** olmalıdır.

2-) ÜNİTER Gelir Vergileri

Germen tipi ve Anglo-Sakson Tipi çift elemanlı olarak ikiye ayrılır.

a-) Germen tipi tek elemanlı: Kişinin gelir kaynağına bakılmaksızın elde ettiği kazanç ve iradların tamamı üzerinden **vergilendirilir**

b-) Anglo-Sakson Tipi Çift Elemanlı: İki yapı söz konusudur. (Alt yapı- Üst yapı) kişinin gelirlerinin önce toplamı tek bir oranda hesaplanır (Subjektif alt) Eğer kişinin geliri **belirli bir oranı aşıyorsa** aşan oran **artan oranlı olarak** ek vergi alınır. (Subjektif üst yapı)

Kurumlar Vergisi

-Tüzel kişilerin kazanç ve iradları üzerinden alınan vergilerdir.

-**Objektif esaslı vergi türüdür.**

→ Uygulanmasında farklı 2 görüş mevcuttur.

1..) Kurumlar vergisinin alınması bir çifte vergilenmedir, alınmamalı

2..) Kurumlar vergisi alınmalıdır.

Servet Vergileri

1..) Servet üzerinden alınan vergiler

2..) Servet Transferi üzerinden alınan vergiler

3..) Servetin değer artışı üzerinden alınan vergiler

1..) Servetin üzerinden alınan vergiler

a.) Genel Servet Vergisi: Tüm servet unsurları üzerinden alınır

b.) Özel Servet Vergisi: Emlak vergisi (Bma, Arsa, Arazi) ve motorlu taşıtlar vergisi

2..) Servet Transferi Üzerinden Alınan Vergiler:

a.) Bedelli (ivazlı)

b.) Bedelsiz (ivazsız)= Veraset ve İntikal Vergisi (Bağış)

→ Servet Transferi Üzerinden Alınan Vergi

1-Tereke Vergisi: Objektif nitelikli servet vergisi.

2-Miras Payı Vergisi: Sadece mirasçılara kalan paylar üzerinden alınır.

3-Karma Sistem: İki sistemide kullanır. Önce mirasın tamamından vergi alınır daha sonra mirasçılara düşen paydan vergi alınır. İki türlüde vergi kitliyor. Bam bam bam

TEREKE(MİRAS) VERGİSİ + MİRAS PAYI VERGİSİ = KARMA SİSTEM

3- SERVETİN DEĞER ARTIŞI ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER

a-Periyodik olarak alınan vergiler: belirli aralıklarla alınır. (yılda 1-2-3 kez vesaire)

b-Bir kez alınan vergiler = **varlık vergisi**

Harcama Vergisi

1-HARCAMA VERGİSİ

-Gelir vergisinin yerine uygulanması önerilir.

-beyanname yöntemi ile verilir ve **SUBJEKTİF** esaslı vergilerdir.

→ 2 Farklı görüş mevcut,

1- **Gelir vergisi tasarrufları olumsuz etkiler.**

GELİR VERGİSİ TASARRUF DÜŞMANI

2- **Harcama vergisi daha fazla tasarrufa yöneltir.**

HARCAMA VERGİSİ TASARRUF DOSTU

2-ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ

Bazı mal ve hizmetler üzerinden alınan vergidir.

-Düşük oranlı uygulanmalıdır.

*Sigara ve tütün mamulleri

*Benzin, petrol ürünleri

*Alkollü içecekler.

3- GENEL MUAMELE VERGİLERİ

a- **Yayıllı Muamele Vergisi:** Malların üretiminden tüketimine kadar her aşamasında alınan vergidir.

-Vergi yükü verginin işlem sayısı ile bağlantılıdır.

→ Vergi piramitleşmesine yol açar.

x- Verginin üzerinden tekrar vergi alınması

y- Malın kârının belirlenmesindeki yöntemlerden doğar

b- Toplu Muamele Vergisi: Sadece 1 AŞAMADAN ALINAN VERGİDİR!

Üreticiden alınıyorsa üretim satış vergisi alınır, toptan alınıyorsa toptan satış vergisi alınır ve 1 defaya mahsustur.

Aşama olmadığı için tek bir vergi alındığı için vergi oranı da doğal olarak yüksek çıkabilir.

C- KATMA DEĞER VERGİSİ! (KDV)

-İşlem sayısının önemi yoktur.

-Mükellef sayısının önemi yoktur.

-Gelişmiş ülkelerde, gelir düzeyi ve eğitim düzeyi yüksek toplumlarda uygulanır.

a. Hesaplama Çeşitleri

1. Toplama Yöntemi

2. Çıkarma Yöntemi

3. Vergi Mahsubu Yöntemi (En fazla kullanılan)

KDV Çeşitleri;

1. Gayri Safi Hasıla tipi: Katma değerden amortisman düşürülmez! Verginin Matrahı GSMH

2. Safi Hasıla tipi: KDV'den amortismanların düşürülmesine karar verilir. Verginin matrahı SMH eşittir.

3.Tüketim tipi: Sadece tüketim vergilendirilir. Yatırımları teşvik eder. (TR’de uygulanır)

-----VERGİ SİSTEMLERİ-----

1.Tek Vergili Sistemler: Klasik iktisatçıların önerisi. Vergi adaleti açısından uygun değildir. Vergi yükümlüsü açısından uygundur.

2. Çok Vergili Sistemler.